

Θεολογικά Χρονικά

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Πάτμος

Με πρωτοβουλία του καθηγητή της Καινής Διαθήκης και των Πηγών του αρχικού Χριστιανισμού Jan van der Watt (του Πανεπιστημίου Radboud στο Nijmegen της Ολλανδίας) και τη συνδρομή από ελληνικής πλευράς του αναπλ. καθηγητή της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ Σωτηρίου Δεσπότη διοργανώθηκε το πρώτο Ίωάνναιο Colloquium στην Πάτμο, από 12 έως 14 Σεπτεμβρίου 2013. Σε αυτό συμμετείχαν δεκαπέντε από τους πλέον ειδικούς έρευνητές παγκοσμίως στο κατά Ίωάννην ευαγγέλιο. Οι εργασίες του περιελάμβαναν διαλέξεις και συζητήσεις στην αγγλική και τη γερμανική γλώσσα. Το ξεκίνημα μίας τέτοιας σειράς ειδικών επιστημονικών συνεδρίων για έρευνα και μελέτη της θεολογικής σχέψης του Ίωάννη με την όνομασία «Colloquium Ioanneum» από «το νησί της Αποκάλυψης», όπως αποκαλείται ή Πάτμος, μās φέρνει στη σκέψη ένα άλλο ξεκίνημα, που έγινε στο ίδιο νησί, τη συνάντηση βιβλικών θεολόγων των Πανεπιστημίων Αθηνών και Θεσσαλονίκης (Πάτμος, 24-28 Σεπτ. 1975), που είχε ως θέμα «Ο Ίωάννης: Τὰ ἐν τῇ Κ.Δ. ἔργα του καὶ ἡ θεολογική του σκέψις» (ΔΒΜ 4/1976: 1-145· καὶ ἀναδημ. στὸ *Εἰσηγήσεις Α΄, Β΄, Γ΄ Συνάξεων Ἑλλήνων Βιβλικῶν Θεολόγων Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν & Θεσσαλονίκης,*

Ἀθήνα: «Ἄρτος Ζωῆς», χ.χ., 1-145), καὶ τὴν ἀφετηρία τῶν Συνάξεων Ὁρθόδοξων Βιβλικῶν Θεολόγων με σκοπὸ τὴν ἐξέταση φιλολογικῶν, ἱστορικῶν, ἐρμηνευτικῶν καὶ θεολογικῶν προβλημάτων ἑνὸς ἢ περισσότερων βιβλίων τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Τὸ ἄνοιγμα τοῦ Ίωάννιου Colloquium ἔγινε τὴν Παρασκευὴ 13/9 ἀπὸ τὸν Κοσμήτορα στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ McAfee τῆς Ἀμερικῆς R. Alan Culpepper, ὁ ὁποῖος καλωσόρισε ἀρχικὰ τοὺς συμμετέχοντες καὶ στὴ συνέχεια ἀναφέρθηκε στὸν σκοπὸ τῆς σύγκλησης τοῦ συνεδρίου καὶ στὸ θέμα του. Ἐν συνεχείᾳ ἔλαβε τὸν λόγο ὁ καθηγ. J. van der Watt καὶ ὡς διοργανωτῆς ἔθεσε τὶς κατευθυντήριες γραμμὲς γιὰ τὸ Colloquium Ioanneum.

Οἱ ἐπιστημονικὲς διαλέξεις διαρθρώθηκαν ἐπάνω σὲ δύο κεντρικοὺς ἄξονες, τὴ μελέτη τοῦ Προλόγου καὶ τὸ φιλοσοφικὸ ὑπόβαθρο τοῦ κατὰ Ίωάννην ευαγγελίου. Πρῶτος εἰσηγητῆς ἦταν ὁ ἀναπλ. καθηγ. Σωτήριος Δεσπότης, με θέμα «Τὰ πρῶτα λόγια τοῦ Ἰησοῦ στὸ κατὰ Ίωάννην ευαγγέλιο καὶ ὁ σχηματισμὸς τοῦ κύκλου τῶν μαθητῶν του». Θέτοντας ὡς motto τὸν λόγο τοῦ Ἰησοῦ «ἔρχεσθε καὶ ὕψεσθε», ἐστίασε τὴν προσοχή του στὴ θεολογικὴ κατανόηση τῆς προσωπικῆς στιχομυθίας μεταξὺ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν δύο μαθητῶν, καθὼς ἐπίσης καὶ τῶν εὐρύτερων διαστάσεών της, ὅπως λ.χ. τῆς ἐλεύθερης ἀκολουθίας τῶν μα-

θητών (έν αντιθέσει πρὸς τὸ «δεῦτε ὀπίσω μου» τῆς Συνοπτικῆς παράδοσης), τῆς χριστολογικῆς πρόρρησης τοῦ Βαπτιστῆ, τῆς μοναδικότητος τῆς «ἐκ τοῦ Θεοῦ» γέννησης διὰ τοῦ Πνεύματος, τῆς στοροφῆς-μετάνοιας γιὰ τὴ νέα φάση τῆς ἱστορίας τῆς οἰκονομίας, τῆς ἀποκάλυψης τοῦ Ἰησοῦ ὄχι ὡς ἐπίγειου Μεσσία-βασιλιᾶ τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ ὡς Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου κ.ἄ.

Ἀκολούθησε ἡ εἰσήγηση τοῦ καθηγ. R. Alan Culprepper με θέμα «Ἰωάν. 1:1-18: Ἐνα θεολογικὸ προλεγόμενον σὲ πέντε κινήσεις. Ὁ ἀρχικὸς καλοδουλεμένος καὶ ποιητικὸς Πρόλογος τοῦ κατὰ Ἰωάννην τὸ διαφοροποιεῖ ἀπὸ τὰ ἄλλα Εὐαγγέλια. Πέρα ἀπὸ τὴν ἀναφορὰ στὶς θέσεις τῶν R. Schnackenburg, R. Brown καὶ R. Bultmann, κατὰ τὸν εἰσηγητὴ ἐδῶ ἀποκαλύπτονται πέντε θεῖες πρωτοβουλίες: Τὸ ἔργο τῆς δημιουργίας διὰ τοῦ Λόγου (στ. 3), ἡ νομοδοσία διὰ τοῦ Μωυσέως (στ. 17), ἡ ἀποστολὴ τοῦ Ἰωάννη τοῦ Βαπτιστῆ (στ. 6-8.15), ὁ ἐρχομὸς τοῦ φωτός (στ. 9) / ἡ σάρκωση τοῦ Λόγου (στ. 14) καὶ ἡ γέννηση τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ (στ. 12-13). Στὸ τελευταῖο μέρος, ὁ Culprepper προέβη σὲ μιὰ σύνθεση ποὺ ἀνέδειξε τὴ σπουδαιότητα καὶ σταθερότητα τῆς πρωτοβουλίας τοῦ Θεοῦ σὲ σχέση μετὰ τὴ δημιουργία καὶ τὴν ἀνθρωπότητα στὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννη. Ὁ δὲ Πρόλογός του θὰ ἀποτελεῖ τὴ «λυδία λίθο» γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ Εὐαγγελίου.

Τὸ μεσημέρι τῆς ἴδιας μέρας πραγματοποιήθηκε προσκυνηματικὴ ἐπίσκεψη καὶ ξενάγηση στὴν Ἱερὰ Μονὴ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου καὶ ξενάγηση στὸ Καθολικόν, στὴ Βιβλιοθήκη, στὸ Ἐκκλησιαστικὸ Μουσεῖο καὶ στὰ ἐργαστήρια συντήρησης.

Τὴ δευτέρα μέρα τοῦ συνεδρίου, Σάββατο 14/9 ὁ ὁμότ. καθηγ. William G. Loader

(τοῦ Πανεπιστημίου Murdoch τῆς Αὐστραλίας) εἰσηγήθηκε τὸ θέμα «Ἡ σημασία τοῦ Προλόγου γιὰ τὴν κατανόηση τῆς σωτηριολογίας τοῦ Ἰωάννη». Ἡ περὶ σωτηρίας διδασκαλία παραμένει κατὰ τὸν Loader ἕνα ἐπίμαχο ζήτημα στὸ Δ' Εὐαγγέλιον, καθὼς ὁρισμένοι τονίζουν τὸν ἐξιλαστήριο χαρακτῆρα τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ ὡς τὸ καίριο σημεῖο τῆς σωτηριολογίας, ἐνῶ ἄλλοι τὸν θεωροῦν ὡς κάτι δευτερευόν ἢ περιθωριακὸ μπροστὰ στὴν ἀποκαλυπτικὴ λειτουργία τῶν γεγονότων τοῦ σταυροῦ. Ἄν καὶ ἡ σωτηριολογία στὸν Ἰωάννη εἶναι μιὰ ἀπρόσφορη κατηγορία, ὥστόσο τὸ ἀπόλυτα σωστικὸ γεγονός εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ Θεοῦ ποὺ προσφέρθηκε διὰ τοῦ Λόγου του γιὰ νὰ καταστήσει γνωστὸ τὸ δῶρο τῆς ζωῆς, τῆς αἰώνιας ζωῆς ὡς παροντικῆς σχέσης μετὰ τὸν Θεό.

Ἀκολούθησε ἡ 4^η εἰσήγηση ἀπὸ τὴ λέκτορα Catrin Williams (τοῦ Πανεπιστημίου Bangor τῆς Οὐαλίας) με θέμα «(Μή) Ὅραν τὸν Θεόν στὸν Πρόλογο καὶ σὲ ὀλόκληρο τὸ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγέλιον». Τὰ βασικὰ ἐρωτήματα ποὺ τέθηκαν σχετίζονται μετὰ τὸ ὅτι κανεὶς ποτὲ δὲν εἶδε τὸν Θεό (1:18), καὶ μετὰ τὸν ἰσχυρισμὸ τοῦ Ἰησοῦ ὅτι εἶναι ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ (8:38 κ.ἄ.), πρᾶγμα ποὺ στρέφει τοὺς Ἰουδαίους ἐναντίον του. Ὁ Μωυσῆς παρουσιάζεται ὡς μεσίτης τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴ θεοφάνεια συνομιλεῖ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον μαζί του, χωρὶς νὰ τὸν βλέπει (Ἐξ 30:20). Ὁ δὲ Ἡσαΐας βλέπει τὴν ἐρχόμενη δόξα τοῦ ἐπίγειου Ἰησοῦ. Εἶναι φυσικὸ ὅτι διαφορετικὸ πρᾶγμα εἶναι ἡ ταυτότητα τοῦ Θεοῦ ἀπὸ ὅ,τι οἱ ἄνθρωποι μποροῦν νὰ συλλάβουν.

Ὁ καθηγ. Ruben Zimmermann (τῆς Εὐαγγελικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Mainz) εἰσηγήθηκε τὸ θέμα «Ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστῆς ὡς χαρακτῆρας στὸν Πρόλογο

και τὸ ὑπόλοιπο τοῦ Δ' Εὐαγγελίου». Ἡ διάρθρωση τοῦ κειμένου του βασιζόταν στίς ἔννοιες «χαρακτήρας» καὶ «ἀπεικόνιση τοῦ χαρακτήρα», δηλ. στήν προσωπικότητα τοῦ χαρακτήρα. Ξεκινώντας ἀπὸ τὸ Ἰω 1:6-18, ἐξέτασε τὴ μορφή τοῦ Ἰωάννη (τοῦ Βαπτιστῆ, ἃν καὶ δὲν εἶναι βαπτιστὴς στὸ Δ' Εὐαγγέλιο), τίς ἀφηγηματικὲς σκηνές, τίς κειμενικὲς ἀναφορὲς καὶ τίς ἀλληλεπιδράσεις του. Ἀκολούθησε ἡ παρουσίαση τῶν χωρίων Ἰω 1:19-36· 3:23-30.31-36· 5:31-38· 10:40-41 καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς του, ὅπου ἐμφανίζεται τὸ παράδοξο ἢ «ἐξέλιξη» αὐτοῦ τοῦ χαρακτήρα νὰ συνίσταται στήν ἐπιτυχημένη ἐξαφάνισή του.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς δευτέρας μέρας τοῦ συνεδρίου ξεκίνησε μὲ τὴν εἰσήγηση τοῦ ἀναπλ. καθηγητῆ Χρήστου Καρακόλη τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ΕΚΠΑ, ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τὸ θέμα «Ὁ Πρόλογος ὡς βάση γιὰ τὴ λειτουργία τῆς δραματικῆς εἰρωνείας στήν ἰωάννεια ἀφήγηση». Τόνισε ἰδιαίτερα ὅτι ἡ θεολογικὴ προσέγγιση τοῦ Προλόγου συνιστᾷ τὸν ἄξονα γιὰ τὴν κατανόηση τῆς δραματικῆς εἰρωνείας σὲ διάφορα ἐπίπεδα στίς ἀφηγηματικὲς διηγήσεις ὁλόκληρου τοῦ Δ' Εὐαγγελίου γιὰ νὰ πείσει, νὰ οἰκοδομήσει ἢ νὰ ἀποκρύψει καταστάσεις. Ἡ λειτουργία τῆς δραματικῆς εἰρωνείας ὡς ἰωάνναιο λογοτεχνικὸ σχῆμα κορυφώνεται στὸν διάλογο τοῦ Ἰησοῦ μὲ τοὺς Ἰουδαίους καὶ μὲ τὸν Πιλάτο.

Ἀκολούθησε ἡ 7^η εἰσήγηση ἀπὸ τὸν καθηγητῆ Michael Theobald (τῆς Καθολικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Τυβίγγης), μὲ θέμα «Μία κοινότητα ἀπὸ “μάρτυρες” (ἀπὸ Ἰω 1,7.15 ἕως 3 Ἰω 12): Παρατηρήσεις γιὰ τὴ γένεση τοῦ corpus ioanneum ἐπὶ τῆς βάσει τοῦ Προλόγου». Ὑποστήριξε ὅτι ἡ βάση τῆς ἰωάννειας γραμματείας ἢ ἡ πύλη εἰσόδου σ' αὐτὴν ἀποτελεῖ ὁ Πρόλογος τοῦ

Εὐαγγελίου, καθὼς ἀπὸ τὴ μαρτυρία τοῦ ἑνὸς περνᾷμε στήν ἐπιβεβαίωση τοῦ «ἡμεῖς» (ὅπως ὁ χορὸς τῆς ἀρχαίας τραγωδίας): Ξεκινᾷμε ἀπὸ τὴ μαρτυρία τοῦ Ἀνδρέα καὶ καταλήγουμε στὴ μαρτυρία τοῦ Θωμᾶ. Ἕνας δεῦτερος πυλώνας εἶναι τὸ συλλογικὸ «ἐμεῖς» τοῦ 21:24 καὶ 20:30, τὸ ὁποῖο ἀναφέρεται στήν ἰωάννεια κοινότητα, ποὺ συνδέεται μὲ τὸ ὑπαρκτὸ πρόσωπο «τὸν πρεσβύτερο» καὶ τὴ μαρτυρία «ἡμῶν» (3 Ἰω 12).

Τὴν τρίτη καὶ τελευταία μέρα τοῦ συνεδρίου, Κυριακὴ 15/9 διαβάστηκαν οἱ εισηγήσεις οἱ σχετικὲς μὲ τὸ φιλοσοφικὸ ὑπόβαθρο τοῦ κατὰ Ἰωάννην. Πρῶτος ὁ καθηγητῆς Udo Schnelle (τοῦ Πανεπιστημίου Halle-Wittenberg) εισηγήθηκε τὸ θέμα «Φιλοσοφικὴ ἐρμηγεία τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Ἰωάννη: Προϋποθέσεις, μέθοδοι καὶ προοπτικὲς». Ξεκινώντας ἀπὸ τὸ γενικὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ ποια εἶναι ἡ σχέση τῶν συγγραφέων/κειμένων τῆς ΚΔ μὲ τὸ ἑλληνορωμαϊκὸ περιβάλλον, προχώρησε στίς προϋποθέσεις: ἡ θεολογία ὡς φιλοσοφία / ἡ φιλοσοφία ὡς θεολογία, καθὼς ἀπ' ἑνὸς μὲν κάθε φιλοσοφία ἔχει θρησκευτικὴ δυναμικότητα, ἀπ' ἑτέρου δὲ ὁ Θεὸς καὶ ἡ ἐπιτυχημένη ζωὴ συνιστοῦν κεντρικὰ θέματα τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας καὶ θεολογίας. Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον εἶχε τὸ ζήτημα τῆς θέσης τῶν κδ/κῶν συγγραφέων ἐντὸς τῆς ἀρχαίας ἱστορίας τῆς λογοτεχνίας: εἰδικὰ δὲ τὸ Δ' Εὐαγγέλιο ἀναπτύσσει ἕνα πολὺ δημιουργικὸ σύνολο εἰκόνων. Ὡς παραδείγματα γιὰ τὴ φιλοσοφικὴ ἐρμηγεία τοῦ Δ' Εὐαγγελίου ἀνέφερε τὴ σχέση κοσμολογίας καὶ Λόγου, τὸν ὄρο ἀλήθεια καὶ τὸν ὀρισμὸ τοῦ Θεοῦ. Σύμφωνα μὲ τὸν U. Schnelle τὰ ἰωάννεια κείμενα δὲν εἶναι μόνο θρησκευτικὰ, ἀλλὰ καὶ διανοητικὰ ἐπιτεύγματα.

Στή συνέχεια ὁ καθηγ. Craig R. Koester (τοῦ Luther Seminary στὴ Μινεσότα) ἀνέπτυξε τὸ θέμα «“Πνεῦμα”»: Τὸ φιλοσοφικὸ περιεχόμενον τοῦ ὄρου καὶ ἡ χρῆση του στὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννη». Ἀφοῦ ἐξέτασε τὸ πνεῦμα στὶς φιλοσοφικὰς πηγὰς, προχώρησε στὸ Δ' Εὐαγγέλιον καὶ στὴ σχέση του μετὰ τὰ φιλοσοφικὰ κείμενα. Ἄν καὶ τὸ πνεῦμα διαδραματίζει ἕναν ζωτικὸ ρόλον στὸν Ἰωάννη, συνδέεται μετὰ τὴν ἀναγέννηση τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀποτελεῖ δωρεὰ διὰ τοῦ Ἰησοῦ μετὰ ἀποκαλυπτικὴ προοπτικὴ, ὡστόσο ἡ σχέση φιλοσοφικῆς καὶ ἰωάννειας κοσμοθέσεως παραμένει –γιὰ τὸν C. Koester– ἕνα ἀνοικτὸ ἐρώτημα.

Ἀκολούθησε ἡ 10^η εἰσήγησις ἀπὸ τὸν ἀναπλ. καθηγητὴ George Parsenios (τοῦ Θεολογικοῦ Σεμιναρίου στὸ Πρίνστον) μετὰ θέμα «“Παρησία”»: Τὸ φιλοσοφικὸ περιεχόμενον τοῦ ὄρου καὶ ἡ χρῆση του στὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννη». Μετὰ τὴν φιλολογικὴν ἔρευνα τοῦ ὄρου καὶ τοῦ σημασιολογικοῦ του περιεχομένου, διαπιστώνει τὴ χρῆση του ἀνάμεσα στοὺς ἀντιπάλους (μετὰ θάρρος τοὺς ἐλέγχει ὁ Ἰησοῦς), μετὰ τῶν φίλων (παρησία καὶ φιλία), καὶ καταλήγει ὅτι δὲν ἀποτελεῖ τεχνικὸ ὄρον ποὺ σημαίνει ἀπλῶς «δημόσια, ἀνοικτὰ, ξεκάθαρα», ἀλλὰ ὅπως τὸν χρησιμοποιοῦν καὶ οἱ φιλόσοφοι ὑποδηλώνει τὴν τόλμη καὶ τὸ θάρρος.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς τρίτης μέρας τοῦ συνεδρίου ξεκίνησε μετὰ τὴν εἰσήγησίν της ἡ καθηγήτρια Marianne Meyer Thompson (στὸ Fuller Theological Seminary) μετὰ θέμα «“Φῶς”»: Τὸ φιλοσοφικὸ περιεχόμενον τοῦ ὄρου καὶ ἡ χρῆση του στὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννη». Προθέσῃ της ἦταν νὰ παρουσιάσει δύο ὑποδείγματα, ἕνα κοσμολογικὸ καὶ ἕνα ἐπιστημολογικὸ, γιὰ νὰ δοῦμε τὸν ρόλον ποὺ παίζει τὸ φῶς στὶς ἀρχαῖες φιλοσοφικὰς πηγὰς (σπῆλαιον τοῦ Πλάτωνα κ.ἄ.).

Στὸν Ἰωάννη τὸ φῶς ἐμφανίζεται στὸν Πρόλογον, στὸ 3:19-21 ὡς ἀποκαλυπτικὴ δύναμις, στὰ λόγια τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ φῶς τοῦ κόσμου (8:12· 9:5) καὶ στὸ τέλος τοῦ Α' μέρους τοῦ Δ' Εὐαγγελίου (12:35-36.46). Ἐδῶ διαπιστώνεται ὅτι διακρίνεται ὁ Ἰωάννης ἀπὸ τὴν φιλοσοφικὴν παράδοσιν, καὶ σὲ κάποια σημεῖα ἀπὸ τὴν ΠΔ, καθὼς τὸ φῶς συνιστᾷ τὸν ἀπόλυτον σκοπὸν τῆς γνώσεως, καὶ ὄχι μόνον δείχνει τὴν ὁδὸν γιὰ τὴν ἀλήθειαν, τὴ σωτηρίαν καὶ τὴ ζωὴν, ἀλλὰ τὸ φῶς ἐνσωματώνει ὅλα αὐτὰ.

Ἡ τελευταία εἰσήγησις ἔγινε ἀπὸ τὸν καθηγητὴν Jean Zumstein (τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ζυρίχης), ὁ ὁποῖος ἀνέπτυξε τὸ θέμα «“Σημεῖον”»: Τὸ φιλοσοφικὸ περιεχόμενον τοῦ ὄρου καὶ ἡ χρῆση του στὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἰωάννη». Τόνισε ὅτι ὁ ὄρος «σημεῖον» κατανοεῖται ὡς σημειωτικὴ ἔννοια. Ὁ Ἰωάννης τὸν χρησιμοποιεῖ σύμφωνα μετὰ τὴν πδ/κῆ-ἰουδαϊκὴν πρωτοχριστιανικὴν παράδοσιν. Ἀντικείμενον τοῦ σημείου εἶναι ἡ δόξα (2:11), ἐνῶ τὰ σημεῖα ἔχουν χριστολογικὸν συσχετισμὸν, καθὼς παραπέμπουν στὸν ἰωάννιον Ἰησοῦν. Διαπιστώνεται ὅτι τὸ νόημα τῶν σημείων ἀγνοεῖται, μετὰ συνέπειαν νὰ προκαλοῦν διχοστασίαν· ἀντιβαίνουν στὸ νομικισμὸν καὶ συνιστοῦν ἐσχατολογικὰ θαύματα. Μετὰ τὰ σημεῖα οἱ ἄνθρωποι ὁδηγοῦνται εἰς τὴν πίστην, ἀφοῦ αὐτὰ ἀποτελοῦν προσκλήσεις γιὰ τὸ «πιστεῦν», καὶ ταυτόχρονα ἀποτελοῦν μιὰ νέα δόμησιν τῆς πίστεως, τὴν μετάβασιν ἀπὸ τὴν ἀρχικὴν εἰς τὴν πλήρη πίστην.

Τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ ὅλα, πέρα τῶν ἐμπεριστατωμένων καὶ τεκμηριωμένων εἰσηγήσεων, ἦταν ἡ συζήτησις ποὺ ἀκολουθοῦσε εὐθὺς ἀμέσως, ὅπου διευκρινίζονταν θέσεις καὶ διατυπώνονταν οἱ προβληματισμοὶ τῶν συμμετεχόντων. Πολλὰς φορὰς ἡ συζήτησις συνεχιζόταν καὶ κατὰ τὴν

ώρα του γεύματος ή του δείπνου. Άξίζει δε να αναφέρουμε ότι η συμμετοχή δύο Ελλήνων καθηγητών από το Πανεπιστήμιο Αθηνών έδωσε την ευκαιρία στη διεθνή αυτή συνάντηση να διατυπωθούν άνοιχτά και όρισμένες λεπτές ορθόδοξες βιβλικές θέσεις, όπως είναι η παρουσία του Άσαρκου ή ασώματου Λόγου στην ΠΔ, κ.ά. Έκτος των ανωτέρω δώδεκα εισηγητών, τις εργασίες παρακολούθησε και ο γνωστός ιωαννολόγος όμ.οτ. καθηγ. John Ashton (του Πανεπιστημίου της Όξφόρδης), ενώ λόγω κωλύματος άπουσίασαν οι καθηγητές Jörg Frey (του Πανεπιστημίου της Ζυρίχης) και Adele Reinhartz (του Πανεπιστημίου της Όττάβα).

Το συνέδριο αυτό μάς έδωσε την ευκαιρία να προβληματιστούμε σχετικά με διάφορες πτυχές στην έρευνα του Ιωάννη, να ενημερωθούμε για ποικίλες εξελίξεις και νέες προοπτικές, να αναμετρηθούμε και παράλληλα να θαυμάσουμε τις προσπάθειες που γίνονται στην έρευνα του κατά Ιωάννην ευαγγελίου. Το κλείσιμο του Colloquium Iohanneum 2013 έγινε από τους R. Alan Culpepper και J. van der Watt. Ο τελευταίος θα φροντίσει, ώστε όλες οι εισηγήσεις να εκδοθούν σε ειδικό τόμο από τον εκδοτικό οίκο Mohr Siebeck της Τυβίγγης.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013: Βέρνη, Έλβετία

Η Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου της Βέρνης με την πρωτοβουλία του Τμήματος Παλαιοκαθολικής Θεολογίας διοργάνωσε στις 4-5 του μηνός Διεθνές Συνέδριο προς τιμήν του Όμοτίμου Καθηγητή Urs von Arn, με τίτλο «Άλλαγή της κοινωνίας – Ζωή της Έκκλησίας. Όρθόδοξες και Παλαιοκαθολικές προοπτικές σε διάλογο». Μεταξύ των όμιλητών ήταν οι Καθηγητές Άν. Κάλλης, Urs von Arn, ό επί-

σκοπος Άβύδου Κύριλλος, Ιω. Κουρουμπελές («Η Θρησκευοποίηση στη μεταμοντέρνα-μετα-εγκοσμικευμένη κοινωνία και ή χριστιανική πίστη ένώπιον του έρωτήματος του ρελατιβισμού»), ό P-B. Smit, ή A. Berlis, ή K. Πέππα, κ.ά.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013: Eichstatt-Ingolstadt, Γερμανία

Το Τμήμα Θεολογίας του Καθολικού Πανεπιστημίου Eichstatt-Ingolstadt διοργάνωσε από τις 9 έως και τις 10 Όκτωβρίου διομολογιακό συνέδριο με θέμα τη σχέση της θρησκείας και της θρησκευτικότητας στο πλαίσιο του μαθήματος των Θρησκευτικών και της άγωγής των νέων («Zwischen Religion und Religiosität. Herausforderungen für Religionsunterricht und kirchliche Jugendarbeit durch ungebundene Religionskulturen»). Με τις εισηγήσεις τους οι όμιλητές του συνεδρίου άναζητήσαν άπαντήσεις σε διάφορα έρωτήματα που άφορούν σε αυτήν τη σχέση, όπως ποιά θα είναι το μέλλον του μαθήματος των Θρησκευτικών και πώς θα ίσορροπήσει μεταξύ της θρησκευτικότητας και της αυξανόμενης τάσης μεταξύ των νέων για άυτονομημένη και άτομική θρησκευτική ζωή, ποιά είναι ή θέση μέσα στο μάθημα νέων που άνήκουν σε άλλες θρησκευτικές έτερότητες κ.ά.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013: Fribourg, Έλβετία

Στο διάστημα 10 έως και 11 Όκτωβρίου πραγματοποιήθηκε διεθνής έπιστημονική συνάντηση με τον τίτλο «Philologie et critique textuelle de la Bible hébraïque». Οι εισηγητές άξιολόγησαν το έργο που έχει γίνει στον τομέα της κριτικής του κειμένου της έβραϊκής Παλαιάς Διαθήκης, κυρίως μετά την άνακάλυψη και τη μελέτη

των χειρογράφων του Κουμράν, υπογράμμισαν την ανάγκη της διεπιστημονικής συνεργασίας στο έργο της κριτικής του κειμένου και ανέπτυξαν επιμέρους τεχνικά και φιλολογικά ζητήματα που αφορούν στην κριτική του κειμένου της έβραϊκής Βίβλου. Όμιλητές ήταν οι: R. Weis, I. Himbaza, V. Golinetz, Y. Goldman, A. Tal, S. Schorch, J. Joosten, N. Mizrahi, Ph. Lefebvre κ.α.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013: Παρίσι

Τα προφητικά χαρακτηριστικά που συχνά αποδίδονται σε άγιους σε άγιολογικά κείμενα μέχρι τον 13^ο αί. ήταν το θέμα της διεθνούς επιστημονικής συνάντησης που διοργάνωσαν το Πανεπιστήμιο του Erlangen και η École Pratique des hautes Études των Παρισίων στο Παρίσι από τις 11 έως τις 12 Οκτωβρίου. Οι εισηγητές, διακεκριμένοι επιστήμονες από τη Γαλλία και άλλες ευρωπαϊκές χώρες, έπεσήμαναν την απόδοση τέτοιων χαρακτηριστικών σε διάφορους άγιους μέσα από μία τυπολογική πρόσληψη της Παλαιάς Διαθήκης (τάση που ήδη εντοπίζεται και στην Καινή Διαθήκη), μία τάση, η οποία όμως αρχίζει να εγκαταλείπεται κατά τον 12^ο αί., όταν τα προφητικά φαινόμενα περνούν στο περιθώριο της εκκλησιαστικής ζωής και παρατηρείται ένας επαναπροσδιορισμός των έσχατολογικών προσδοκιών σε θεολογικά κείμενα της εποχής. Μεταξύ των όμιλητών ήταν οι: Gordon Blennemann, J.M. Sansterre, Edina Bozoky, Patrick Henriet, Klaus Herbers, Laurence Moulinier κ.ά.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013: Παιανία

Με την αϊγίδα του Πατριάρχη Βαρθολομαίου και τη συμμετοχή διακεκριμένων επιστημόνων από την Αμερική, την Ιταλία, τη Σερβία, τη Ρουμανία, την Κύπρο και την Κίνα διοργανώθηκε για 4^η χρονιά στην

Παιανία, από τις 10-13 Οκτωβρίου, το Παγκόσμιο Έπιστημονικό και Πολιτιστικό Συνέδριο «Βυζαντινός Μουσικός Πολιτισμός», αυτή τη φορά αφιερωμένο στις ιστορικές μορφές των μελουργών, διδασκάλων και ποιητών και ιδιαίτερα στη μορφή του έξοχότερου των θεωρητικών της μουσικής κατά τον Μεσαίωνα, τον μαθηματικό και άστρονόμο Μανουήλ Βρυέννιο.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013: Metz, Γαλλία

Το Centre Écritures του Πανεπιστημίου της Λωραίνης διοργάνωσε συνέδριο στο Πανεπιστήμιο της Metz στο διάστημα 16 έως 17 Οκτωβρίου με τον τίτλο «Η σχέση μεταξύ Ιουδαϊσμού και Χριστιανισμού στα ύπομνηματα των προφητικών βιβλίων» / «Le rapport entre Judaïsme et Christianisme dans le commentaires des Prophètes». Στις εισηγήσεις του συνεδρίου έγινε η σύγκριση τρόπων έρμηνείας συγκεκριμένων προφητικών κειμένων στην πατερική και ραββινική γραμματεία, το ζήτημα των μεσσιανικών προφητειών ως σημείο αντιπαράθεσης αλλά και η επίδραση της ιουδαϊκής έρμηνευτικής παράδοσης στα έξηγητικά έργα διαφόρων Πατέρων της αρχαίας Έκκλησίας. Μεταξύ των όμιλητών ήταν οι: Daniel Boyarin, Philippe Lefebvre, Alban Massie, Jeannine Siat, Henri Perrin, Michel Reeber κ.ά.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013: Γενεύη, Έλβετία

Το Μεταπτυχιακό Ίνστιτούτο Όρθόδοξου θεολογίας στο Σαμπεζύ της Γενεύης σε συνεργασία με τη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου του Φριβούργου διοργάνωσαν στις 17-18 του μηνός Συνέδριο με θέμα «Η Β΄ Βατικανή Σύνοδος και η Όρθόδοξη Έκκλησία». Στο συνέδριο έλαβαν μέρος μεταξύ άλλων οι Μητροπολίτης Έλβετίας κ. Ίερεμίας, ο Γέρων Χαλκηδόνος

Ἀθανάσιος, ὁ Γεώργιος Λαιμόπουλος, ἢ Dagmar Heller ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ τοῦ ΠΣΕ «Πίστη καὶ Τάξι», οἱ Καθηγητὲς Hervé Legrand, Βλάσιος Φειδᾶς κ.ἄ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013: Τυρνόβο, Βουλγαρία

Ἐνα ἀπὸ τὰ βραβεῖα πὺ ἀπονέμει τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Μεγάλου Τυρνόβου στὴ Βουλγαρία εἶναι τὸ βραβεῖο τοῦ Ἁγίου Εὐθυμίου (Evtimievata nagrada), πὺ φέρει τὸ ὄνομα τοῦ τελευταίου πατριάρχη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Βουλγαρίας, πρὶν ἀπὸ τὴν πτώση τοῦ Τυρνόβου, τῆς πρωτεύουσας τοῦ Β' Βουλγαρικοῦ κράτους, στὰ χέρια τῶν Ὀθωμανῶν (1371-1393). Τὸ βραβεῖο αὐτὸ ἀπονέμεται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Μεγάλου Τυρνόβου σὲ ἀλλοδαποὺς βουλγαρολόγους καὶ σὲ βούλγαρους ἐπιστήμονες γιὰ ιδιαίτερες συμβολὲς στὸν τομέα τῆς Βουλγαρολογίας.

Ἀπὸ τὸ 1979 μέχρι σήμερα τὸ βραβεῖο αὐτὸ δόθηκε στὰ ἐξῆς πρόσωπα: František Slavský, Ježí Rusek, Dimitrij Sergeevič Lihačov, Aleksandăr Burmov, Pen'ο, Rusev, Gunar Svane, Vojčeh Galonzka, Georgi Dančev, Angel Davidov, Radko Radkov, Jurij Konstantinovič Begunov καὶ Δημήτριο Γόνη. Χορηγήθηκε σὲ 11 καθηγητὲς καὶ σὲ ἓνα ποιητὴ καὶ δραματουργό, τὸν Radko Radkov.

Ἐφέτος (2013) τὸ βραβεῖο ἀπονεμήθηκε στὸν ὁμότιμο καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Δημήτριο Β. Γόνη, σὲ εἰδικὴ τελετὴ στὸ πλαίσιο τῶν ἐργασιῶν τοῦ 10ου Διεθνoῦς Συμποσίου Γραμματειακῆ Σχολῆ τοῦ Τυρνόβου (17-18 Ὀκτωβρίου 2013), γιὰ τὶς ἐπιστημονικὲς του συμβολὲς στὸν τομέα τῆς βυζαντινοβουλγαρικῆς ἡσυχαστικῆς κοινότητος τοῦ ΙΔ' αἰῶνα. Ἡ βράβευση συνοδεύεται ἀπὸ εἰδικὸ δίπλωμα, χρηματικὸ βραβεῖο καὶ βινιέτα τῶν ἁγίων ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου.

Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτῆ, 50 ἔτη λειτουργίας τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μεγάλου Τυρνόβου, τὸ Πανεπιστήμιο αὐτὸ προέβη σὲ πολυτελὴ ἔκδοση βιβλίου μὲ τίτλο «Nositelite na Evtimievata nagrada. Počestnite profesori (Professor honoris causa) na Velikotŕarnovskija universitet Sv. Sv. Kiril i Metodij», στὸ ὁποῖο παρουσιάζονται, ὅπως σημειῶνει ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου, οἱ Κάτοχοι τοῦ Βραβείου τοῦ ἁγίου Εὐθυμίου καὶ οἱ Ἐπίτιμοι καθηγητὲς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μεγάλου Τυρνόβου «Ἅγιοι Κυρίλλος καὶ Μεθόδιος».

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013: Λυών, Γαλλία

Τὸ βιβλίο τοῦ Ἐκκλησιαστικῆ καὶ ἡ πρόσληψή του μέσα στοὺς αἰῶνες ἦταν τὸ θέμα τοῦ συνεδρίου πὺ ἔλαβε χώρα ἀπὸ τὶς 17 ἕως καὶ τὶς 19 Ὀκτωβρίου στὸ Καθολικὸ Πανεπιστήμιο τῆς Λυών καὶ διοργανώθηκε ἀπὸ τὴν Sources Chrétiennes καὶ τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Καθολικοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λυών («La reception du livre de Qohelet [Ier-XIIIe s.]»). Στὴν ἐπιστημονικὴ αὐτὴ συνάντηση παρουσιάστηκαν παραδείγματα πρόσληψης τοῦ βιβλίου τοῦ Ἐκκλησιαστικῆ στὶς τρεῖς μονοθεϊστικὲς θρησκείες, ἡ ἐρμηνεία του ἀπὸ τοὺς Ἑλληνες καὶ Λατίνους Πατέρες, καθὼς καὶ ἐκείνους τῆς Συρίας, ἐνῶ στὴ στρογγυλὴ τράπεζα μὲ τὴν ὁποία ἔκλεισε τὸ συνέδριο συζητήθηκε τὸ γενικότερο ἐνδιαφέρον πὺ ἐκδηλώνεται τὰ τελευταῖα χρόνια γιὰ τὶς διάφορες μορφὲς πρόσληψης τῶν βιβλικῶν κειμένων. Ὀμιλητὲς ἦταν οἱ: B. Pincon, D. Banon, J.-L. Déclais, P. Géhin, G. Bady, L. Mellerin κ.ἄ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013: Κολυμβάρι, Κρήτη

Ἡ Ἱερά Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κρήτης διοργάνωσε στὶς 19

τοῦ μηνὸς στὴν Ὁρθόδοξη Ἀκαδημία Κρήτης Ἡμερίδα μὲ θέμα τὸ ἱστορικό γεγονός τῆς παρουσίας τοῦ αἰόδιμου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρα στὴν Κρήτη καὶ τὴ συμβολὴ του στοὺς θεολογικοὺς διαλόγους, μὲ ἀφορμὴ τὴν ἐπέτειο τῶν 50 χρόνων ἀπὸ τὴν ἐπίσημη ἐπίσκεψή του στὴν Κρήτη. Κατὰ τὴν πρώτη συνεδρία μὲ θέμα «Ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας στὰ Χανιά καὶ τὴν Κίσαμο» μίλησαν, ἡ Ἐμμανουέλα Λαρεντζάκη («Ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Ἀκαδημία Κρήτης») καὶ ὁ Δρ. Ἀλέξανδρος Παπαδερός, («Ὁ Ἀθηναγόρας στὸ Ἅγιον Ὅρος»). Στὴ δευτέρη συνεδρία μὲ θέμα «Πατριάρχης Ἀθηναγόρας – Ἐκκλησία καὶ Κόσμος» ὁμιλητὲς ἦταν οἱ: Γρηγόριος Λαρεντζάκης, («Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας: Ὁ ρηξικέλευθος ὄραματιστὴς καὶ διάκονος τῆς καταλλαγῆς. Ἐνότητα τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῆς Οἰκουμένης»), Πέτρος Βασιλειάδης, («Ἡ ἐμπειρία τῶν θεολογικῶν διαλόγων καὶ τὰ ἀποτελέσματά τους») καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Ζορμπᾶς («Ὁ διάλογος τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν μὲ τὰ θεσμικὰ Εὐρωπαϊκὰ Ὅργανα»).

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013: Τυβίγγη, Γερμανία

Στις 25 καὶ 26 Ὀκτωβρίου ἔλαβε χώρα στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Τυβίγγης ἓνα διεπιστημονικὸ ἐργαστήριο (workshop) μὲ θέμα τὸν ρόλο τῶν θρησκευτικῶν συναισθημάτων στὴ διαμόρφωση θρησκευτικῶν πεποιθήσεων στὴ φιλοσοφία, στὴ θεολογία ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλα ἐπιστημονικὰ πεδία («Religiöse Gefühle: Zur Bedeutung der Gefühle für religiöse Überzeugungen»). Εἰδικοὶ ἐρευνητὲς ἀπὸ διάφορες χώρες ἀντέπτυξαν ποικίλες πτυχὲς τοῦ θέματος καὶ κυρίως διερεύνησαν τὴ σχέση ἀλληλεπίδρασης θρησκευτικῶν ἐμπειριῶν καὶ θρησκευτικῆς πίστεως. Μεταξὺ τῶν ὁμιλητῶν ἦταν

οἱ: Eva-Maria Düringer, Stefan Huber, Petri Järveläinen, Michael Lacewing κ.ἄ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Πουσάν, Κορέα

Στὸ διάστημα 30 Ὀκτωβρίου ἕως καὶ 8 Νοεμβρίου πραγματοποιήθηκε στὸ Πουσάν τῆς Κορέας ἡ 10^η Συνέλευση τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, μὲ θέμα «Θεὸς τῆς ζωῆς, ὁδηγησὲς μας στὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν εἰρήνη». Στις ἐκλογὲς πὺ διεξήχθησαν στὸ πλαίσιο τῆς συνέλευσης ἐξελέγησαν ἀπὸ πλευρᾶς τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας Πρόεδροι τοῦ ΠΣΕ, ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας Ἰωάννης καὶ ὁ Πατριάρχης Καθολικῶν Ἀρμενίας Karekin II. Στὴν Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ ἐξελέγησαν ὁ μητροπολίτης Προύσης Ἐλπιδοφόρος Λαμπρυνιάδης, ὁ μητροπολίτης Σασίμων Γεννάδιος, ὁ ἐπίσκοπος Διαυλείας Γαβριήλ, ὁ ἐπίσκοπος Ταργκοβιστίου Νήφων, ὁ μητροπολίτης Κωνσταντίας Βασίλειος, ὁ μητροπολίτης Ζμπάμπουε Σεραφεῖμ, ὁ πρωτοπρ. Μ. Γκουντιάγεφ, ἡ καθ. Δ. Κούκουρα, ἡ λέκτορας Μ. Κολοβοπούλου, ὁ ἱατρός Audeh Quawas καὶ ἡ δ. Σόνια Τζιοβάννι.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Θεσσαλονίκη

Τὸ Τμήμα Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. καὶ τὸ Κέντρο Ἁγίου Δημητρίου καὶ Ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ διοργάνωσαν στις 7 τοῦ μηνὸς Ἐπιστημονικὴ Ἡμερίδα μὲ θέμα «Ἅγιος Δημήτριος καὶ Βυζάντιο». Στὴν Ἡμερίδα ἔλαβαν μέρος μεταξὺ ἄλλων ὁ Ἐμ. Πάσχος («Θεσσαλονίκη καὶ Ἱστορία τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν στὸ Βυζάντιο»), ἡ Ἄννα Κόλτσιου-Νιχίτα («Ἰχνηλατώντας τὴ λατινικὴ χειρόγραφη παράδοση τῶν ἀγιολογικῶν κειμένων γιὰ τὸν ἅγιο Δημήτριο»), ὁ Συμεὼν Πασχαλίδης («Δημήτριος: ὁ ἅγιος τῆς χριστιανικῆς Οἰκουμένης») κ.ἄ.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Ἀθήνα

Στις 12 τοῦ μηνὸς πραγματοποιήθηκε στὸ πλαίσιο τῆς ἀνταλλαγῆς Erasmus με-
ταξὺ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ
τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημί-
ου τοῦ Rostock τῆς Γερμανίας δημόσια
διάλεξη ἀπὸ τὸν Καθηγητὴ Ἐκκλησια-
στικῆς Ἱστορίας Heinrich Holze μὲ θέμα
«Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ νεωτερικὴ δη-
μοκρατία».

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Βέρνη

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου
τῆς Βέρνης μὲ πρωτοβουλία τοῦ Τμήματος
Εὐαγγελικῆς Θεολογίας διοργάνωσε στὶς
15 τοῦ μηνὸς Ἐπιστημονικὴ Ἡμερίδα, στὸ
πλαίσιο τοῦ καθιερωμένου στὴν Ἑλβετία
θεσμοῦ τῆς συνάντησης τῶν πέντε πανεπι-
στημιακῶν πόλεων (Βασιλείας, Βέρνης,
Ζυρίχης, Φριβούργου καὶ Λουζέρνης), μὲ
θέμα «Ἡ Τριαδικὴ θεολογικὴ διδασκαλία
καὶ τὸ Filioque στὴν ἀντιπαράθεση Ἀνα-
τολῆς καὶ Δύσης τὸν 9^ο αἰῶνα». Μεταξὺ
τῶν ὁμιλητῶν ἦταν οἱ: Peter Gemeinhardt,
Θεόδωρος Ἀλεξόπουλος, Martin Wallraff,
Franz Mali, Angela Berlis, κ.ἄ.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Ἡράκλειο Κρήτης

Ἡ Ἀνώτατὴ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀκαδημία
Ἡρακλείου Κρήτης σὲ συνεργασία μὲ τὸ
Ἐπικοινωνιακὸ καὶ Μορφωτικὸ Ἰδρυμα
τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Κρήτης διοργά-
νωσε στὶς 16 τοῦ μηνὸς ἐπιστημονικὸ συνέ-
δριο μὲ θέμα «Ἐκκλησία τῆς Κρήτης,
1866-1913: ἀπὸ τὴν ἐθναρχικὴ στὴν ἐθνικὴ
συνείδηση».

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Κωνσταντινούπολη

Στις 20 Νοεμβρίου πραγματοποιήθηκε
ἡμερίδα συνεργασίας μεταξὺ τοῦ Τμήμα-
τος Θεολογίας ΑΠΘ καὶ τῆς Μεγάλης τοῦ

Γένους Σχολῆς ἀφιερωμένη στὰ 100 χρόνια
ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ Μητροπολίτη Χαλκη-
δόνας κυροῦ Μελίτωνος Χατζῆ καὶ μὲ τὸν
τίτλο «Μελίτων Χατζῆς: Μορφὴ αὐστηρὴ
καὶ ὑπέροχη». Εἰσηγητὲς ἦταν οἱ: ἡ Α.Θ.Π.
ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Βαρθολο-
μαῖος, ὁ Μητροπολίτης Γέρον Χαλκηδό-
νος Ἀθανάσιος, ὁ Μητροπολίτης Φιλαδελ-
φείας Μελίτων, ὁ καθ. Χρυσόστομος Στα-
μούλης καὶ ἡ καθ. Δήμητρα Κούκουρα.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Ἀθήνα

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς
Ἑλλάδος διοργάνωσε στὶς 22-23 τοῦ μηνὸς
τὸ Β' Διεθνὲς Συνέδριο μὲ γενικὸ θέμα
«Ἡ ζωὴ τῶν ὑποδούλων ἐπὶ Τουρκοκρα-
τίας. Καταπίεση-Κοινοτισμός-Παιδεία». Μεταξὺ
τῶν ὁμιλητῶν ἦταν ὁ Ἀθανάσιος
Καραθανάσης («Ἡ ἐθνικὴ συνείδησή μας
κατὰ τὴν Τουρκοκρατία, συνείδηση συμπά-
σης τῆς ρωμοσύνης»), Γεώργιος Σταϊνχά-
ουερ («Ὁρισμὸς καὶ ὄρια τοῦ Ἑλληνικοῦ
Ἔθνους ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα στὸ Βυζάν-
τιο»), ὁ Κωνσταντῖνος Σβολόπουλος («Τὸ
Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο καὶ ἡ διαχρο-
νικὴ συνείδηση τοῦ Ἔθνους»), ὁ π. Γεώρ-
γιος Μεταλληνός («Ἡ ἐλληνικὴ ἀρχαιότη-
τα στὸ λαϊκὸ κήρυγμα τῆς δουλείας»), ὁ
Χάρης Μελετιάδης («Λόγιες ἀνασυγκρο-
τήσεις τῆς ταυτότητας τοῦ Γένους στὴν
Κωνσταντινούπολη τὸν 17^ο αἰῶνα»), ὁ Γε-
ώργιος Καραμπελιάς («Κύριλλος Λούκα-
ρις καὶ Νικόδημος Μεταξάς: Ἡ ἀντιμετώ-
πιση τῆς Τουρκοκρατίας καὶ ἡ ἀπόκρουση
τῆς λατινικῆς διεισδύσεως») κ.ἄ.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Θεσσαλονίκη

Ἡ Ἀγιορειτικὴ Ἑστία σὲ συνεργασία μὲ
τὸ Κέντρο Βυζαντινῶν Ἑρευνῶν τοῦ ΑΠΘ
καὶ τὴν Ἐταιρία Λογοτεχνῶν Θεσσαλονί-
κης διοργάνωσε στὸ διάστημα 23-24 Νοεμ-
βρίου τὸ Η' Διεθνὲς Ἐπιστημονικὸ Συνέ-

δριο με θέμα «Ἅγιον Ὄρος καὶ Λογιοσύνη». Στὸ συνέδριο συμμετείχαν 37 εἰδικοί ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἔξωτερικό, οἱ ὁποῖοι παρουσίασαν πτυχές τῆς λογιοσύνης στὸ Ἅγιο Ὄρος. Συγκεκριμένα, τὸ συνέδριο περιελάμβανε τὶς ἐξῆς ἐπιμέρους ἐνόητες: (α) ἡ λογιοσύνη στὸν Βυζαντινὸ Ἄθωνα: φορεῖς καὶ ρεύματα, (β) ἀγιορεῖτες λόγιοι καὶ βιβλιοθήκες στὸ Ἅγιον Ὄρος: μὴ σχέση ἀμφίδρομη, (γ) τὸ Ἅγιον Ὄρος κοινότητα τῆς λογιοσύνης κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας, (δ) λογιοσύνη καὶ τέχνη στὸ Ἅγιον Ὄρος, (ε) λογιοσύνη καὶ Ἅγιον Ὄρος κατὰ τὴ νεότερη περίοδο (19^{ος} - ἀρχές 20οῦ αἰ.). Ὁμιλητὲς ἦταν οἱ: Κ. Μανάφης, Στ. Εὐθυμιάδης, Σ. Πασχαλίδης, Ἀγγελικὴ Δελιγάρη, ἱερομ. Νικόδημος Λαυριώτης, Φ. Χατζηαντωνίου, Mirjana Zivoinovic, Χ. Καρανάσιος, Ζ. Μελισσάκης, Δ. Κακλαμάνος, Π. Σκαλτσῆς, Κ. Κωνσταντινίδης, Χ. Ἀραμπατζῆς, Γ. Κεχαγιόγλου, Ἀγ. Τσελίκας, Δ. Βαλαῆς, Θ. Πάγκου, Π. Νικολόπουλος, Δ. Πάντος, Σ. Καδᾶς, Γ. Τσιγάρας, Δ. Λιάκος, μοναχὸς Θεολόγος Ἰβηρίτης, μοναχὸς Πατάπιος Κανσοκαλυβίτης, Δ. Στρατηγόπουλος, Γ. Ξεινός, Ἀθ. Καραθανάσης, Lora Gerd, Μ. Πολυβίου, Δ. Καραγιαννακίδης, Ν. Τσιλικίδης, μητρ. Προύσης Ἐπιδοφόρος Λαμπρυνιάδης, Αἰμ.-Ἀντ. Ταχιάος, Π. Κιτρομηλίδης, Δ. Νικολακάκης, Ἐμ. Φραγκίσκος.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Ἀθήνα

Τὸ Ἴδρυμα «Ἄρτος Ζωῆς» διοργάνωσε συνέδριο με θέμα «Ἡ συγχώρηση» στὸ διάστημα 29-30 Νοεμβρίου στὴν Ἀθήνα. Οἱ ὁμιλητὲς ἀνέπτυξαν διάφορες πτυχές τῆς συγχώρησης καὶ τὴ θέση πού αὐτὴ καταλαμβάνει ὡς ἰδέα καὶ ἀναγκαιότητα ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι σήμερον. Εἰδικότερα οἱ ὁμιλητὲς ἦταν: Μ.Ζ. Κοπιδάκης («Ὁ νῆμεσις»: ἡ συγχώρηση στὸν Ὀμηρο»),

Ν.Α.Ε. Καλοσπύρος («Αἰνική συγγνώμη, συντριβὴ αἰνιζομένη: Ἡ συγχώρηση στοὺς ἀρχαίους Ἑλληνες τραγικούς»), Μ. Πασχάλης («Συγχώρηση στὴ Ρώμη τῆς κλασικῆς ἐποχῆς; Οὔτε μετὰ θάνατον»), Σ. Μιχαήλ («Γιόμ Κιπούρ: Δικαιοσύνη καὶ ἡ συγχώρηση τῶν πάντων»), Π. Νταλιάνης («Συγχώρηση πορευομένη: Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη στὸ δρόμο τῆς θεανθρώπινης καταλλαγῆς»), Κ. Μπελέζος («Ἀπὸ τὴν ἀνέφικτη στὴν περισσεύουσα δικαιοσύνη: Ἡ ἀμφιπρόσωπη διάσταση τῆς συγχώρησης στὴν Καινὴ Διαθήκη»), Δ.Ν. Μόσχος («Οἱ ἐκκλησιολογικὲς διαστάσεις τῆς συγχώρησης στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία»), Θ. Πάγκου («Ἡ συγχώρηση στὰ κανονικά κείμενα. Ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ περιπτώσεολογία τῆς ἀνατολικῆς παραδόσεως»), π. Βασίλειος Θεομὸς («Ἡ συγχώρηση στὴν ἐξομολόγηση: μὴ πολυεπίπεδη διερώτηση»), Δ. Καψάλης («Ἡ ντροπὴ καὶ ἡ συγχώρηση, ἀπὸ τὸ βασιλιά Λήρ στὸν Πρίμο Λέβι»), Μ. Πάγκαλος («Ὁ Ντοστογιέφσκι καὶ τὸ σκάνδαλο τοῦ καλοῦ»), Ἀρ. Σάινης («Τὸ κείμενο ὡς “μάρτυρας, δικαστῆς καὶ ἐρμηνευτῆς”: Ἡ θεματικὴ τῆς συγχώρησης στὴ στρατοπεδικὴ λογοτεχνία»), Στ. Δημητρίου («...καὶ τὸ μηδέποτε μηδὲν οὐδὲν ἡσυχίαν ἄγειν τῶν ἀνθρώπων: Συγχωρώντας ἐμᾶς, συγχωρώντας τὸν ἄλλον»), Β. Μπιτσώρης («Vladimir Jankélévitch. Ἡ συγχώρηση καὶ τὸ ἀπαράγραπτο»), Ἀθ. Ἀναγνωστόπουλος («Ἡ συγχώρηση στὸ Ποινικὸ Δίκαιο») καὶ Στ. Ζουμπουλάκης («Ἡ συγχώρηση τοῦ πολιτικοῦ κακοῦ: ΠΟΤΕ;»).

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Θεσσαλονίκη

Τὸ Τμῆμα Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ ΑΠΘ σὲ συνεργασία μετὰ τὸ Κέντρο Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν διοργάνωσε στὸ διάστημα 4 ἕως 6 Δεκεμβρίου διεθνὲς συνέδριο μετὰ τὸν τίτλο «Ὁ Μέγας Κωνστα-

ντίνος και η εποχή του. 1700 χρόνια από το Διατάγμα των Μεδιολάνων». Ειδικοί από την Ελλάδα και το εξωτερικό παρουσίασαν τη θρησκευτική, πολιτική και κοινωνική κατάσταση της εποχής του Μ. Κωνσταντίνου, πτυχές της προσωπικότητός του και τη σημασία του Διατάγματος για τη μετέπειτα πορεία της Έκκλησίας και την ιστορία του Βυζαντινού Κράτους. Όμιλητές ήταν οι: Εύαγ. Χρυσός, Ά. Γκουτζιουκώστας, Πολύμνια Κατσώνη, Γ. Καλαφίτης, Άπ. Κραλίδης, Κ. Μποζίνης, Μ. Wallraff, J. Bardill, Εύαγγ. Αμοιρίδου, R. Staats, P. Maraval, Άρ. Μέντζος, Μ. Μαργιώρος, π. Χρήστος Φιλώτης-Βλαχάβας, Μ. Canevet, Β. Κατσαρός, D. O'Meara, Μ.-J. Rondaeu, Δ.-Κ. Μισίου, Δ. Νικολακάκης, Μ. Καζαμία-Τσέρονου, Κ. Bering, Εύαγ. Άλεξίου, Εύτερπη Μαρκή, Κ. Χρήστου, G. Maspero, F. Boespflug και Άθ. Καραθανάσης.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Άθήνα

Ό Όμιλος Προετοιμασίας Στελεχών Αυτόδιοίκησης και η Ένοριακή Ένωση Έπιστημόνων Κοιμήσεως Θεοτόκου Ηλιούπολης, διοργάνωσαν στις 10 του μηνός Έσπερίδα, με θέμα «Έπιστήμη και Έκκλησία. Άλληλεπίδρασεις και διάδραση στον πολίτη και στην καθημερινότητά του». Μεταξύ των όμιλητών ήταν ό Μητροπολίτης Μεσσηνίας Χρυσόστομος Σαββάτος, ό Χρήστος Ζερεφός («Πώς λειτουργήσε στην εξέλιξη της Έπιστήμης και στη διάδοση της Θρησκείας ή άλληλεπίδραση μεταξύ τους»), ό Κωνσταντίνος Κορνάρκης («Η διάδραση της σχέσης Θρησκείας και Έπιστήμης στην καθημερινότητα του πολίτη») κ.ά.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Θεσσαλονίκη

Στό διάστημα 11 έως 12 Δεκεμβρίου πραγματοποιήθηκε στη Θεολογική Σχολή

ΑΠΘ από τον Τομέα Έκκλησιαστικής Έστορίας, Χριστιανικής Γραμματείας, Άρχαιολογίας και Τέχνης του Τμήματος Θεολογίας ΑΠΘ και το Institute for Ecumenical Theology, Eastern Orthodoxy, and Patristics του Τμήματος Καθολικής Θεολογίας του Πανεπιστημίου του Γκράτς της Άυστρίας διεθνές συνέδριο με τον τίτλο «Ό Άμβρόσιος Μεδιολάνων στη χριστιανική γραμματεία και θεολογία». Ειδικοί πατρολόγοι από την Ελλάδα και το εξωτερικό ανέπτυξαν διάφορες πτυχές της θεολογικής σκέψης του Άμβροσίου και ανέδειξαν τη σημασία του έργου του στις θεολογικές συζητήσεις της Άρχαιας Έκκλησίας. Μεταξύ των όμιλητών ήταν οι: Claudio Moreschini, P. Argarate, Φ. Ίωαννίδης, Π. Ύφαντης, Angelo Di Bernardino, Κ. Σβεντζούρης, Χρ. Άραμπατζής, Μ. Καζαμία-Τσέρονου, Ήλ. Εύαγγελου, Μ. Rizzi κ.ά.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Άθήνα

Στό διάστημα 13-14 Δεκεμβρίου και με άφορμή των 1700 χρόνων από την έκδοση του Διατάγματος της Άνεξιθρησκείας των Μεδιολάνων ή Έλληνική Βιβλική Έταιρία σε συνεργασία με τη Θεολογική Σχολή του ΕΚΠΑ διοργάνωσε συνέδριο με τον τίτλο: «Τό Διατάγμα Άνεξιθρησκείας τό 313 μ.Χ. και τό αίτημα του 21^{ου} αϊ. για καταλλαγή: Ό ρόλος της Άγίας Γραφής στην ειρηνική συμβίωση των έτεροτήτων»). Τήν εκδήλωση χαιρέτισαν ό μητροπολίτης Δημητριάδος και Πρόεδρος της Έλληνικής Βιβλικής Έταιρείας Ίγνάτιος και ό κοσμήτορας της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ Μ. Μπέγζος. Όμιλητές ήταν οι: Μητροπολίτης Μεσσηνίας Χρυσόστομος, Μητροπολίτης Ζιμπάμπουε Σεραφεΐμ, Μητροπολίτης Άλεξανδρουπόλεως Άνθιμος, Μ. Κωνστα-

ντίνου, Κ. Ζάρρας, Μ. Θεοχάρους, Σεβαστιανός Φρέρης, Στ. Μιχαλός, Ἰ.Θ. Παπαθανασίου, Αἰκ. Τσαλαμπούνη, dr. Simon Crisp, Rosario Scorgnamiglio, Β. Σταθοκώστα, J.W. Baldwin. Οἱ ἐργασίες τοῦ συνεδρίου ὁλοκληρώθηκαν με στρογγυλή τράπεζα.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Μπάρι, Ἰταλία

Στις 17 Δεκεμβρίου πραγματοποιήθηκε στο Μπάρι τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τὸ Τμήμα Θε-

ολογίας τῆς Ἀπουλίας διεθνὲς συμπόσιο με θέμα: «Διάλογος με τις ἄλλες χριστιανικές ὁμολογίες» («Dialogo con le alter confessioni Cristiane e l' Ebraismo»). Σκοπὸς τοῦ συνεδρίου ἦταν ἡ παρουσίαση τοῦ τρόπου με τὸν ὁποῖο προσεγγίζεται καὶ ἐρμηνεύεται τὸ βιβλικὸ κείμενο ἀπὸ τις διάφορες χριστιανικές ὁμολογίες καὶ στὴν ἰουδαϊκὴ παράδοση. Ὁμιλητὲς ἦταν οἱ: Scialom Bahboot, Μόσχος Γκουτζιούδης καὶ Yann Redalié.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013: Οἴκουμενικὸν Πατριαρχεῖον

Ἀνακοινωθέν

«Συνῆλθεν, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος εἰς τὰς τακτικὰς αὐτῆς συνεδρίας ἀπὸ τῆς Πέμπτης, 31^{ης} Ὀκτωβρίου μέχρι καὶ τοῦ Σαββάτου, 2^{ης} Νοεμβρίου 2013. Κατ' αὐτὰς ἐθεωρήθησαν ἅπαντα τὰ ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει ἀναγεγραμμένα θέματα, ἐφ' ὧν καὶ ἐλήφθησαν αἱ προσήκουσαι ἀποφάσεις. Κατὰ τὴν τελευταίαν συνεδρίαν, ὑποβληθείσης αἰτήσεως τῇ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ ἀπὸ μέρους τῆς Κληρικολαϊκῆς Συνελεύσεως τῶν ὑπὸ τὸν Οἴκουμενικὸν Θρόνον ἐν Δυτικῇ Εὐρώπῃ Ὁρθοδόξων Παροικῶν Ρωσικῆς Παραδόσεως, προτάσει τῆς Α.Θ. Παναγιότητος, τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, ψήφων κανονικῶν γενομένων ὑπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἰώβ Getcha ἐξελέγη παμψηφεί Ἀρχιεπίσκοπος Τελμησοῦ καὶ Πατριαρχικὸς Ἐξαρχος τῶν ὡς ἄνω ἐν Δυτικῇ Εὐρώπῃ Ὁρθοδόξων Παροικῶν Ρωσικῆς Παραδόσεως».

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2013: Βιέννη, Αὐστρία

Τὴν Παρασκευή 22 Νοεμβρίου 2013 ὁ Οἴκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Βαρθολομαῖος μίλησε στοὺς «Παγκόσμιος Συνέδριος τῶν Θρησκείων γιὰ τὴν Εἰρήνη». Τὸ Συνέδριο πραγματοποιήθηκε στοὺς «Κέντρο τοῦ Βασιλιᾶ Ἀμπντουλάχ γιὰ τὸν Διαθρησκευτικὸν Διάλογο».

Ὁμιλία τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριάρχου στοὺς συνέδριος τῆς Βιέννης

«How good and how pleasant it is for brothers and sisters to dwell together in unity» (Psalm 133.1)

Your Beatitude; Your Excellencies; Your Eminences; Distinguished guests; Ladies and gentlemen;

On the occasion of the 9th World Assembly facilitated by Religions for Peace, we bring you greetings of love and peace from the Ecumenical Patriarchate, the first See of the Orthodox Church.† We are honored to be with you in Vienna, and we give thanks to God for the opportunity to address this esteemed assembly.

We extend a sincere thanks to Dr. William Vendley, Secretary General, and the planning committee for inviting us to share our thoughts about working together for human dignity and peace.† Before us we have an example of peace in the making: Religions for Peace and the King Abdullah International Centre for Interreligious and Intercultural Dialogue (KAICIID) have already demonstrated the ability to mobilize and collaborate to make this week of meetings a reality.

This inspires us to recall the wisdom of an ancient Psalm: Behold, how good and how pleasant it is for brothers and sisters to dwell together in unity! The ultimate goal of this assembly is to create a new paradigm to embrace the essence of peace and unity, which exists in all of humanity. Indeed, how good and pleasant that day will be when we experience such fellowship, where everyone will be free to worship God in their own way. Let us leave this place today and walk the path toward that peace.

Last November, we took a step along that path when we were gathered in this very city for the inauguration of the King Abdullah Bin Abdulaziz International Centre for Interreligious and Intercultural Dialogue. Looking back today, there have been many accomplishments on our journey toward peace since that gathering. Furthermore, just a few weeks after our address in Vienna last year, we released an encyclical calling for 2013 to be the “Year of Global Solidarity”. The need to do so was increasingly clear:

We discriminate against one another by means of fanaticism with regard to religious and political convictions, by means of greed in the acquisition of material goods, and through expansionism in the exercise of political power. These are the reasons why we come into conflict with one another.

We are not the first generation of humanity to face such challenges. In 313 of the Christian Era, emperors Constantine and Licinius met face-to-face for a dialogue on the injustice of persecuting minority religions. Three centuries of murder and discrimination had become detrimental to all peoples living in those societies. As a result, the Edict of Milan was signed into law, granting freedom of religion to all members of their respective communities. The document itself tells us the story behind its creation: “...for the sake of peace in our times, that each one may have the free opportunity to worship†as one pleases; this regulation is made that we may not seem to detract from the dignity of any religion...”

“For the sake of peace in our times”, we too call for the “free opportunity to worship” as one pleases. This fundamental human right is the cornerstone for building solidarity between peoples and nations. It is the most essential element for building peace. We must allow individuals to worship God freely and without reprisals. We cannot pretend that we respect the dignity of another human being, if we do not allow them to worship God peacefully.

Seventeen centuries have come and gone since the Edict of Milan was enacted. Yet, unfortunately, the world remains vulnerable to the same temptation of denying others their basic human right of freedom of worship. In recent months, the intensity and frequency of persecution against minority faiths has increased in virtually every corner of the planet.

Certainly, demands for tolerance from all religious leaders and peoples are needed; however something more remains: namely, loving our neighbor. Merely tolerating one another only further emphasizes the perva-

sive goal of dominance. If one must tolerate the other, the one tolerated is viewed as less valuable than the one who tolerates. This is a great deception and danger. We believe that religious leaders must move ... beyond mere tolerance ... to love. When we embrace and welcome 'the other' with genuine concern and love – as if 'the other' is our very own neighbor and our very self! – then we have the foundation for creating lasting peace in the world.

To love another is to welcome them into your life and 'home'. To love another is to prevent their harm through discrimination and contempt. It is to end aggression and war. When our 'enemy' becomes important and invaluable to us; when our 'enemy' is regarded as a reflection of ourselves, we no longer face an enemy, but a neighbor, a friend, an ally. When neighbors join together to seek the benefit of 'the other', we begin to live in solidarity with all humanity.

Daily news reports would lead us to believe we have nothing but enemies.† However, there are glimmers of hope that have emerged this year, in spite of the great difficulties that have been presented. For example, this year, the King Abdullah Bin Abdulaziz International Centre for Interreligious and Intercultural Dialogue has begun a process of examining the "Image of the Other" through regional workshops. These workshops have explored shared values and best practices for educating people about dialogue and peace. This flagship program will be continued in the coming years.

Moreover, this past March, an outstanding effort towards protecting vulnerable children in Uganda was undertaken through a strategic partnership between KAICIID and Religions for Peace. This effort is literally saving the lives of Uganda's children

through basic nutrition and health education. We are all sharing in the well-being of Uganda when we care for her children.

In April of this year, Religions for Peace convened a meeting of diverse Syrian religious leaders, who established a Religions for Peace Council in Syria. This was a courageous step initiated in a place where peace is so grievously threatened.

In September, His Holiness Pope Francis called a peace vigil for the nation of Syria to call attention to the strife and bloodshed there. He reminded the nations "War always marks the failure of peace, it is always a defeat for humanity".

And today, we are gathered here, together again, in this city. We are shoulder-to-shoulder, standing for those things we believe in, and calling for a new way of loving our neighbor. As we closed our encyclical last December, declaring 2013 as the Year of Global Solidarity:

Let us encourage one another during this Year of Global Solidarity to make every conscious effort – as individuals and nations – for the reduction of the inhumane consequences created by the vast inequalities as well as the recognition by all people of the rights of the weakest among us so that everyone may enjoy the essential goods necessary for human life. Thus, we shall indeed witness – at least to the degree that it is humanly possible – the realization of peace and good-will on earth.

Therefore, thanks be to God who created humanity with the capacity to live in peace. May we all find this peace in our hearts and share it with the world. We must not cease and cannot be defeated in our efforts to secure human dignity and advocate the well-being of all our neighbors in the world.

God bless you all.